

NORGES TEKNISK-
NATURVITENSKAPELIGE UNIVERSITET
INSTITUTT FOR FYSIKK

Faglig kontakt under eksamen:

Navn: Bjørn Torger Stokke

Tlf: 93434

EKSAMEN I FAG 74142 FYSIKK 2

Fakultet for Bygg og -miljøteknikk

Fredag 12. desember 1997

Tid: kl. 0900 – 1300.

Tillatte hjelpemidler: B2- Typegodkjent kalkulator med tomt minne.
O. Jahren og K.J. Knutsen: Formelsamling i matematikk
K. Rottmann: Matematische Formelsammlung
S. Barrett og T.M. Cronin: Mathematical Formulae
H.D. Young: University Physics, eller
H. Benson: University Physics

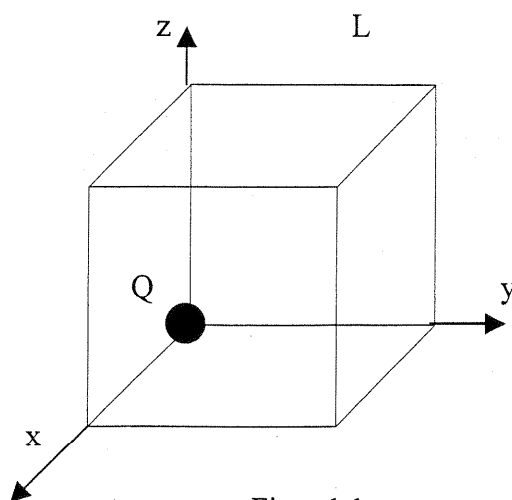
OPPGAVE 1.

- a) Det elektrostatiske potensialet $V(r)$ til en sfærisk symmetrisk ladningsfordeling er gitt ved:

$$V(r) = \begin{cases} \frac{Q}{4\pi\epsilon_0 R} \cdot (5 - 4(r/R)^2) & \text{for } r < R \\ \frac{Q}{4\pi\epsilon_0 r} & \text{for } r > R \end{cases}$$

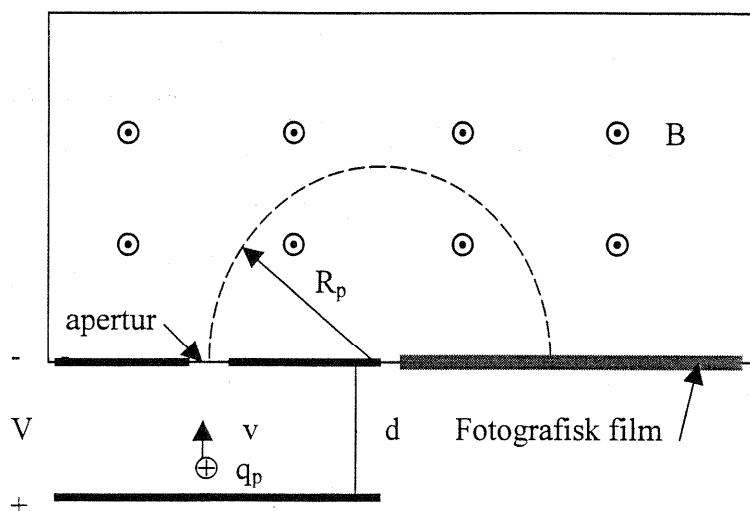
Beregn det elektriske felt $E(r)$ for $0 < r < \infty$. Skisser $E(r)$. Hvor er ladningen og hvordan er den fordelt?

- b) En punktladning $Q = 20 \text{ mC}$ er plassert i det en hjørne av en likesidet kube som vist i Figur 1.1, med sidekant L . Beregn den elektriske fluks gjennom hver av de seks like store flatene. Mediet har dielektrisitetskonstant ϵ_0 .

Figur 1.1

- c) Et proton med ladning q_p og masse m_p blir akselerert ved hjelp av et elektrisk potensial V ,

Figur 1.2

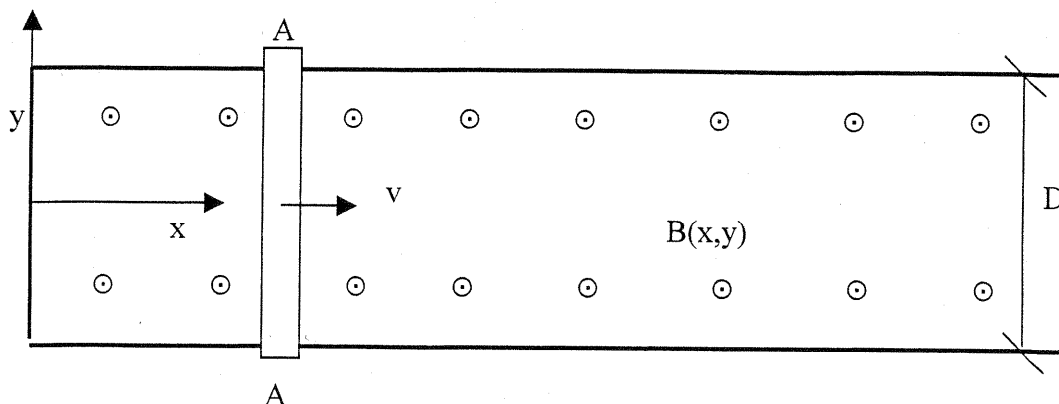
for så å gå inn i et område med konstant magnetfelt $\vec{B}$. Dette er vist skjematisk i Figur 1.2. Protonet er i ro ved start fra en posisjon på den positivt ladede platen. Avstanden mellom platene som setter opp potensialet er d . Beregn hastigheten til protonet når det går inn i området med det homogene magnetfeltet når $V = 3.0 \text{ kV}$ og $d = 1.0 \text{ mm}$. Hvor treffer protonet den

fotografiske filmen som er lagt i samme plan som den platen med negativ pol når magnetfeltet $B = 0.40 \text{ T}$?

- d) Når vi undersøker en blanding av to positivt ladede ioner med oppsettet i oppgave 1c) finner vi to flekker på den fotografiske filmen som treffer i en avstand $2.5 R_p$ og $5 R_p$ fra aperturen i akselerasjonsplaten. Hva er massen til disse partiklene når det er kjent at de begge har en ladning $2q_p$?

OPPGAVE 2.

En ledende stav A-A kan gli friksjonsfritt på to parallelle skinner som er forbundet med en rett skinne av samme materialet i den ene enden som vist i Figur 2.1, slik at systemet danner en lukket strømsløyfe.

Figur 2.1

Avstanden mellom de parallelle delene av skinnene er D , og den rette forbindelsesskinne er plassert ved $x=0$ som vist i Figur 2.1 Skinnene er plassert i et ytre magnetfelt:

$$\vec{B}(x,y) = B_0 \vec{j} + 3 B_0 (1 + \beta x) \vec{k}$$

hvor β er en koeffisient. Materialet som skinnene er laget av har en spesifikk motstand λ per lengdeenhet. Den ledende staven A-A har spesifikk motstand λ_A per lengdeenhet og total masse 20 g. Den ledende staven A-A beveges med konstant hastighet v med start fra $x = 0$ og i positiv x -retning. Se bort fra utstrekningen på staven A-A i x -retningen i beregningene.

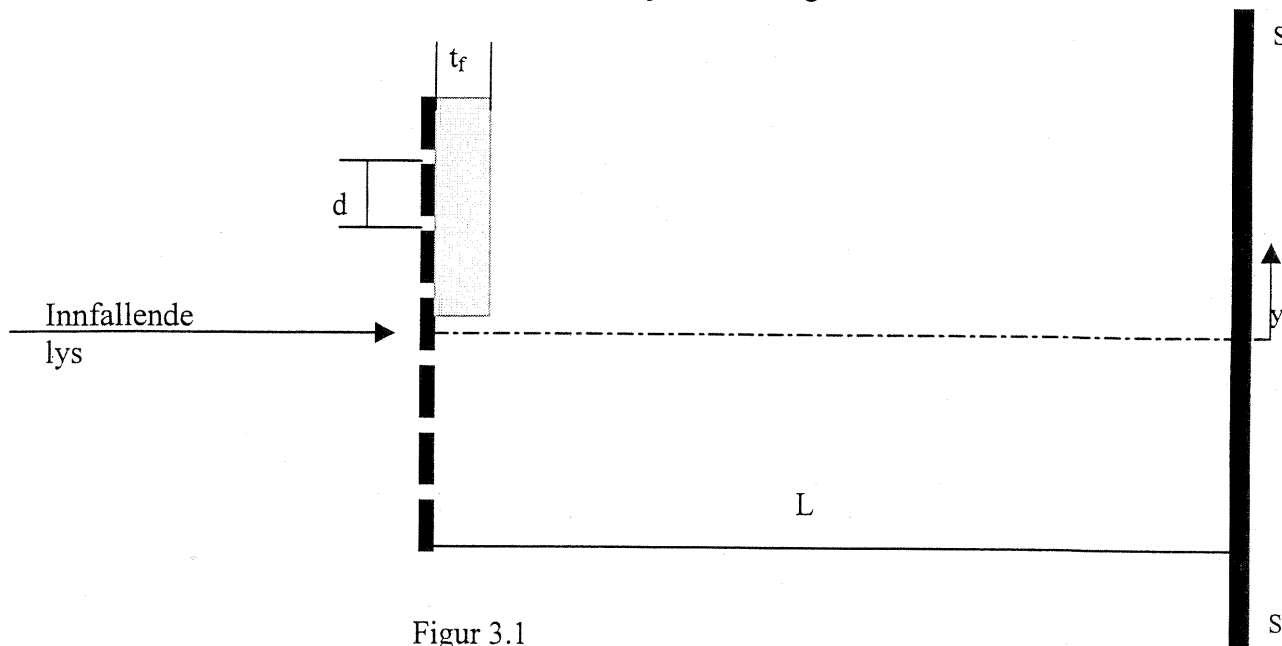
- Beregn den magnetisk fluks gjennom den lukkede sløyfen som funksjon av tiden t .
- Beregn strømmen som den induserte elektromotoriske kraften genererer. Hvilken retning har den induserte strømmen ?
- På grunn av den induserte strømmen i sløyfa og det ytre magnetfeltet vil det virke en kraft på staven. Angi størrelse og retning på kraften vi må bruke for å bevege staven med konstant hastighet v .

OPPGAVE 3

Linjespekteret fra hydrogen emitterer lys ved to bølgelengder, λ , i området fra 450 nm til 700nm.

- a) Gi en kortfattet forklaring av hvordan slike linjespekter fremkommer og vis at de to bølgelengdene fra hydrogen i det angitte området er $\lambda_a = 656.2$ nm og $\lambda_b = 486.1$ nm.

Vi skal nå bruke en av linjene fra linjespekteret fra hydrogen som lyskilde i et oppsett for å bestemme tykkelse på tynne filmer illustrert skjematisk i Figur 3.1

Figur 3.1

Lyset sendes inn som plane bølger mot et oppsett som består av et gitter med N spalter (antall spalter i Figur 3.1 viser kun et lite antall). Vi setter inn den tynne filmen over de $N/2$ øverste spaltene som skissert i figuren. Den tynne filmen har uniform tykkelse t_f og har brytningsindeks $n_a = 1.63$ for lys med bølgelengde λ_a og $n_b = 1.75$ for lys med bølgelengde λ_b . Vi regner med at intensiteten ikke endres ved at lyset passerer filmen. Avstanden L mellom gitteret og observasjonsskjermen S-S er 1 m. Diffraksjon på grunn av endelig utstrekning av hver spalte kan ses bort fra i beregningene.

- b) Gitteret må først kalibreres. Ved bruk av viserdiagram kan det vises at intensitetsfordelingen på skjermen uten filmen innsatt er gitt ved:

$$I = I_0 \frac{\sin^2(N\varphi/2)}{\sin^2(\varphi/2)}$$

Definer størrelsene i denne likningen. Avstanden mellom nabo-interferensmaksima er observert til 5 mm uten filmen innsatt over halvparten av spaltene ved bruk av λ_a som lyskilde. Hva er spalteavstanden i gitteret ?

- c) Den uniformt tykke og transparente filmen settes nå inn over de $N/2$ øverste spaltene i oppsettet. Det observeres at hovedmaksima forskyver seg med 2.5 mm i forhold til situasjonen uten den tynne filmen er innsatt og når lys med bølglengde λ_a brukes. Hva er minste tykkelse filmen kan ha for å observere dette ?
- d) Vi ønsker å kunne måle tykkelsen på tynne filmer med en presisjon bedre enn 20 nm ved oppsettet som er vist skjematisk i Figur 3.1. Hvor mange spalter trenges i gitteret for å oppnå denne oppløsningen ved bruk av linjen fra hydrogenspekteret med bølglengde λ_a ? Hva er oppløsningsevnen til dette gitteret ved bruk av linjen fra hydrogenspekteret med bølglengde λ_b og hvilken av de to bølglengdene ville du velge for å oppnå den mest nøyaktige målingen ?